Ігор ГУСАКОВ

Освітній простір: як працює школа і люди в ній. Дидактичний матеріал у контексті STEM-освіти

Дидактичний матеріал до (див. у виносці)[1]

Школа — це не лише будівля чи місце для навчання. Це простір, у якому щодня взаємодіють люди: учні, вчителі, батьки, адміністрація. Саме через цю взаємодію відбувається навчання, розвиток і формування особистості.

Освітній простір працює завдяки спільним діям і правилам: учні ставлять запитання, висловлюють думки, співпрацюють; учителі пояснюють, організовують і підтримують; однокласники допомагають одне одному. Усе це разом створює середовище, у якому знання не просто передаються, а осмислюються і застосовуються.

---

[1] Дидактичний матеріал до теми уроку 6: «Я у закладі освіти та класі. Моя школа – це люди, які мене оточують» // Календарно-тематичне планування «STEM 5 клас (міжгалузевий інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти на 2025 – 2026 навчальний рік / Укладач: Оксана ГЛАДЬО // https://drive.google.com/drive/folders/1Dd0RBgJXX4diOKyNUC1g3g84kqodQ9e9?usp=drive_link

Наприклад, на уроці математики учні не лише вчаться рахувати, а й працюють у парах, обговорюють рішення, пояснюють свої думки. На перервах вони спілкуються, домовляються, інколи розв'язують конфлікти — і це також важлива частина навчання.

Сучасний світ змінюється дуже швидко: з'являються нові технології, професії, способи взаємодії. Тому школа має навчити не лише знань, а й уміння вчитися, співпрацювати і адаптуватися. Це називається *ціложиттєвою освітою*.

Той, хто вміє навчатися, взаємодіяти з іншими і відповідально діяти, — не лише розуміє, як працює школа, а й зможе знайти своє місце у світі майбутнього.

1. Інтегрований вступ (проблемні запитання)

Учитель пропонує учням подумати:

• Чи можна навчитися чогось складного повністю самостійно, без пояснень?
• Хто допоміг вам навчитися читати, писати, рахувати?
• Чи впливає клас на те, як вам навчається — легко чи важко?

👉 **Міні-ситуація:**
Учень переходить у нову школу. В одному класі його підтримують і допомагають — він швидко адаптується. В іншому — ігнорують. Де навчання буде ефективнішим?

🔹 **Висновок:**
Навчання відбувається через взаємодію з людьми.

2. STEM-компонент (науковий аспект)

Учні дізнаються, що:

• навчання — це процес обробки інформації (ми слухаємо, думаємо, запам'ятовуємо);
• мозок краще запам'ятовує інформацію, коли вона обговорюється або застосовується;
• технології допомагають навчатися (відеоуроки, інтерактивні вправи, тести);
• у навчанні важливий зворотний зв'язок — це взаємодія, під час якої учні й учитель обмінюються думками, ставлять запитання, уточнюють і разом шукають відповіді.

📌 **Приклад:**

• онлайн-урок → учень дивиться відео → виконує завдання → отримує результат
• групова робота → учні обговорюють → знаходять спільне рішення

📌 **Висновок STEM:**
Навчання ефективніше, коли є взаємодія, практика і зворотний зв’язок.

3. Освітній простір як система

Освітній простір — це система, у якій усі елементи пов’язані між собою і впливають один на одного. Школа працює як цілісний організм: якщо змінюється один елемент, це впливає на інші.

Освітній простір охоплює не лише уроки, а все, що відбувається у школі:
• уроки і домашні завдання
• перерви і спілкування
• гуртки, заходи, проєкти

🔹 **Конкретні приклади роботи системи:**
• під час групового проєкту учні вчаться домовлятися і розподіляти ролі
• під час виступу — долати хвилювання і презентувати думки
• у конфліктній ситуації — шукати рішення і слухати інших

🔹 **Як працює система:**
• якщо учні співпрацюють → навчання стає ефективнішим
• якщо порушуються правила → виникають труднощі у роботі класу
• якщо є підтримка → кожному легше навчатися

🔹 **Функції освіти в реальному житті:**
• знання → допомагають розв’язувати задачі
• навички → допомагають діяти (співпрацювати, аналізувати)
• цінності → допомагають будувати стосунки (повага, відповідальність)

👉 **Міні-запитання для учнів:**
Що станеться, якщо в цій системі:
• ніхто не слухає одне одного?
• не виконуються правила?
• ніхто не допомагає?

📌 **Висновок:**
Школа — це система взаємодії, де від кожного залежить, як вона працює.

4. Школа як спільнота людей

Освітній простір створюють люди — і кожен має роль.

🔹 **Учень**

• виконує завдання
• ставить запитання («Я не зрозумів — поясніть ще раз»)
• допомагає іншим

👉 *Приклад:* пояснив однокласнику задачу — сам краще зрозумів тему

🔹 **Учитель**

• пояснює матеріал
• організовує роботу
• підтримує («У тебе вийде»)

👉 *Приклад:* дає різні способи розв’язання — щоб кожен зрозумів

🔹 **Однокласники**

• працюють у групах
• діляться думками
• підтримують

👉 *Приклад:* разом готують презентацію

🔹 **Батьки**

• допомагають з навчанням
• мотивують
• цікавляться успіхами

👉 *Приклад:* допомогли знайти інформацію

🔹 **Адміністрація**

• організовує розклад
• створює умови (класи, обладнання)

👉 *Приклад:* забезпечили комп’ютерний клас

📌 **Узагальнення:**
Школа працює як команда.

5. Громадянський аспект: взаємодія і відповідальність у школі

Школа — це маленька модель суспільства.

🔹 **Реальні ситуації:**

• хтось говорить на уроці → інші не можуть слухати
• хтось допоміг → клас працює краще
• хтось поширив неправдиву інформацію → виникає конфлікт

🔹 **Свобода і відповідальність:**

• можна висловлювати думку
• але не можна ображати
• можна мати позицію
• але потрібно її обґрунтовувати

🔹 **Приклад:**

Учень каже: «Це неправильно»
👉 правильно: пояснити чому
👉 неправильно: просто критикувати

📌 **Висновок:**
Свобода без відповідальності руйнує взаєморозуміння.

6. Ціложиттєва освіта

Сучасний світ характеризується швидкими змінами: з'являються нові технології, професії, способи роботи і спілкування. Водночас деякі професії та навіть цілі галузі поступово зникають або змінюються. Те, що було актуальним ще 10–15 років тому, сьогодні може вже не відповідати вимогам часу.

Саме тому вміння навчатися протягом усього життя стає необхідністю. Людина, яка не оновлює свої знання, ризикує втратити можливість реалізувати себе в сучасному суспільстві.

На це звертають увагу і сучасні мислителі. Ювал Ной Харарі підкреслює, що в майбутньому людям доведеться неодноразово навчатися новому та змінювати свої навички. А Елвін Тоффлер ще раніше зазначав: «Неграмотними у XXI столітті будуть не ті, хто не вміє читати і писати, а ті, хто не вміє вчитися, розучуватися і перевчатися».

Ці думки підкреслюють: освіта сьогодні — це не завершений етап, а безперервний процес.

🔹 **Життєві приклади:**

• дорослі проходять онлайн-курси, щоб підвищити кваліфікацію
• вивчають нові мови для роботи і спілкування
• освоюють нові професії (наприклад, у сфері IT або цифрових технологій)

🔹 **Конкретний приклад:**

людина навчилася працювати з комп'ютером у 40 років → змогла змінити професію і отримати нову роботу

🔹 **Що формує школа:**

• уміння ставити запитання
• уміння шукати і перевіряти інформацію
• уміння навчатися самостійно
• готовність до змін і розвитку

📌 **Висновок:**
У сучасному світі важливо не лише накопичувати знання, а постійно їх оновлювати — адже саме вміння навчатися дозволяє людині не губитися у світі змін, а знаходити в ньому своє місце.

7. Практична діяльність

І. Вправа «Хто створює школу?»

Завдання:

• скласти схему «Школа — це…»
• з’єднати ролі і функції

II. Вправа «Мій освітній простір»

Учні відповідають:

• де мені найкраще вчиться?
• що мені допомагає? (тиша, пояснення, приклади)
• що заважає?

III. Вправа «Правила класу»

Завдання:

• створити 5 правил
• пояснити кожне

👉 *Наприклад:*
«Не перебивати» → щоб усі могли висловитись

IV. Рольова гра

Ситуація:

«Учень не підготувався до уроку»
• як реагує учень?
• як реагує вчитель?
• як реагує клас?

V. Міні-завдання

«Чого я хочу навчитися цього року?»

- як саме це зроблю

8. Дискусія

• Чи можна бути успішним без освіти?
• Чи важливі однокласники для навчання?
• Що важливіше: знання чи вміння вчитися?

9. Міні-проєкт «Моя школа — моя спільнота»

Учні створюють:

• схему взаємодії людей у школі
• плакат «Ідеальна школа»

Обов’язково показати:

• взаємоповагу
• співпрацю
• комфорт

Підсумкова ідея уроку

🏫 Школа — це спільнота людей, а не лише будівля.
🤝 Навчання відбувається через взаємодію, підтримку і співпрацю.
📚 Уміння вчитися — головна навичка сучасної людини.

Той, хто вміє навчатися, співпрацювати і поважати інших, — не просто здобуває знання, а будує своє майбутнє і впливає на світ навколо.